

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
МВС УКРАЇНИ**

МАТЮШЕНКО РАДМІЛА ІВАНІВНА

УДК 343.135

**ВИКОНАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО РІШЕННЯ ПРО ЗАКРИТТЯ
КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ**

12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ - 2004

Дисертацією
є рукопис

Робота виконана

в Національній академії внутрішніх справ України, МВС України

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент **Удалова Лариса Давидівна**,
Національна академія внутрішніх справ України, доцент кафедри теорії

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор **Шумило Микола Єгорович**,
Національна академія Служби безпеки України, професор кафедри кримінального
права та процесу

кандидат юридичних наук, доцент **Зеленковський Сергій Петрович**,
Академія прокуратури при Генеральній прокуратурі України, викладач кафедри
організації нагляду за органами, які проводять -отт&ратввн\$-розшукову
діяльність, дізнання та досудове сл

Провідна установа Інститут

держави і праї! проблем
кримінального права, крїй

Дм.:В.КїйКорейїйсбго НАН України, відділ
ГГнології та судоустрою, м.Кїїв

Захист відбудеться "24" березня 2004 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.007.03 в Національній академії внутрішніх справ України (03035,
м.Кїїв, Солом'янська площа, 1)

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національної академії внутрішніх
справ України (03035, Кїїв-35, Солом'янська площа,1)

Автореферат розісланий " убб&'б-3* 2004 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Є.Д. Лук'янчиков

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Завданнями кримінального судочинства, як вказано в ст. 2 КПК України, є охорона прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які беруть в ньому участь, а також швидке і повне розкриття злочинів, викриття винних та забезпечення правильного застосування Закону з тим, щоб кожний, хто вчинив злочин, був притягнутий до відповідальності і жоден невинний не був покараний. Вирішення вказаних завдань досягається прийняттям та виконанням процесуальних рішень (вироку, постанови про закриття кримінальної справи).

Закриття кримінальної справи є різновидом процесуальних засобів досягнення завдань кримінального судочинства.

Дійсність рішення про закриття кримінальної справи в значній мірі залежить від своєчасності та правильності його реалізації органами дізнання, досудового слідства, суду. Мова йде про виконання вимог постанови (ухвали), які мають властивість обов'язкового виконання (направити до слідчого ізолятора копію постанови для звільнення обвинуваченого з-під варті; вжити відповідних заходів щодо речових доказів та документів; скасувати заходи щодо забезпечення цивільного позову та можливої конфіскації майна; направити закриту кримінальну справу згідно зі ст. 7³ КПК України до суду для застосування щодо неповнолітнього примусових заходів виховного характеру; вжити заходів щодо відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконними діями тощо). Виконання рішення про закриття кримінальної справи органами дізнання, досудового слідства, судом є процесуальною частиною реалізації постанови про закінчення провадження у справі у вказаній формі. Гі подальша реалізація в ряді випадків має непроцесуальний характер та здійснюється посадовими особами, державними та громадськими організаціями.

Але, як свідчить дослідження слідчої та судової практики, виконанню рішення про закриття кримінальної справи не завжди приділяється належна увага. За вивченими нами закритими кримінальними справами, у 29% випадків не застосовувались процесуальні рішення про скасування арешту на майно. Тим самим обмежувалися майнові права та інтереси громадян, які не змогли юридично у повному обсязі реалізувати своє право на користування та розпорядження особистим майном. Слідчий та суд не завжди вирішує питання про долю предметів, які можуть бути речовими доказами, але не визнані такими відповідно до вимог ст. 81 КПК України. Так, щодо 125 справ (51%) ці питання взагалі не вирішені, з них щодо 70 справ (29%) не вирішена доля речових доказів, а щодо 55 справ (20%) - інших предметів. Щодо окремих справ доля предметів, визнаних речовими доказами, вирішується не в день вирішення справи, а через деякий час після цього. Практика свідчить, що у більшості випадків слідчі, судді не тільки не

вживають заходів щодо відшкодування заподіяної шкоди, але й взагалі не доводять до відома реабілітованих осіб зміст ст. 53¹ КПК України. На ці обставини вказувалося і в юридичній літературі. Зокрема на них звертали увагу О.Д. Байков, В.Й. Кригер, Н.А. Носкова, М.З. Курадзе, Л.М. Гуліна та інші, на думку яких, більша частина постанов про закриття кримінальної справи з передачею обвинуваченого на поруки залишається без виконання.

Недоліки у виконанні рішення йро закриття кримінальної справи пояснюються недостатньою правовою регламентацією та теоретичною розробкою цього питання.

У науці кримінального процесу традиційно досліджуються проблеми, які стосуються суті, змісту, форми та властивостей судових рішень (М.С. Алексеев, М.І. Бажанов, М.М. Гродзинський, Ю.М. Грошевой, В.Я. Дорохов, В.С. Ніколаєв, В.З. Лукашевич, Я.О. Мотовиловкер, І.Д. Перлов). Роботи Т.М. Добровольської, Є.О. Матвієнко, І.Д. Перлова присвячені проблемам виконання судових вироків. З початку 80-х років ХХ сторіччя процесуалісти почали займатися спеціальними дослідженнями загальних властивостей рішень слідчого, їх характерних рис. Значний внесок у розробку загальнотеоретичних основ прийняття та виконання рішень у кримінальному судочинстві зробили П.А. Лупинська, А.Я. Дубинський, Ю.В. Манаєв. У роботах цих авторів досліджується соціальна та правова природа рішень, етапи їх прийняття, умови вибору доцільності рішень, зміст та форми правових актів, в яких виражаються рішення, виконання рішень.

Ряд авторів (М.С. Алексеев, А.К. Гаврилов, І.М. Гуткін, М.В. Жогін, В.С. Зеленецький, Л.М. Карнєєва, Р.Д. Рахунов, В.М. Савицький, В.А. Стрёмовський, Н.А. Якубович та ін.) зупинялися на питаннях, які стосуються виконання окремих процесуальних рішень слідчого.

Разом з тим необхідно зазначити, що в полі зору досліджень з'явилась проблема виконання органом дізнання, слідчим, судом процесуального рішення про закриття кримінальної справи, теоретична та практична значимість якої надзвичайно важлива.

Наукою в цій галузі взагалі досліджувалися підстави та процесуальний порядок прийняття рішення про закриття справи, нагляд прокурора, відомчий та судовий контроль за законністю цих рішень, питання реабілітації, а також питання звільнення від кримінальної відповідальності із вживанням заходів громадського впливу. Ці проблеми були досліджені у працях Б.Т. Безлепкіна, М.Є. Шумила, С.М. Благодир, А.Я. Дубинського, С.Г. Каменної, А.А. Лієде, Є.С. Нікуліна, Д.Н. Мирського, В.О. Михайлова та інших учених.

Окремі роботи торкалися деяких питань, пов'язаних з виконанням рішення про закриття кримінальної справи. Але вони розглядалися фрагментарно, у зв'язку з оглядом інших проблем.

У 1987 році з'явилася праця Л.М. Гуліної, яка присвячена питанням

виконання рішення про закриття кримінальної справи. Однак цілісного дослідження, яке б охоплювало усі стрижневі положення, що складають зміст проблеми виконання процесуального рішення слідчого, а також суду про закриття кримінальної справи, на сьогодні не існує.

У 2001 році до кримінально-процесуального закону були внесені суттєві доповнення та зміни, які торкнулися й інституту закриття кримінальної справи. У зв'язку з цим виникли правові та організаційні проблеми під час виконання рішення про закриття справи. Крім того, з 1994 до 2001 року було видано ряд правових актів, які передбачали відшкодування громадянину заподіяної йому шкоди у разі закриття щодо нього справи у зв'язку з реабілітуючими підставами (Закон України від 01.12.1994 року "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду"; Постанова Кабінету Міністрів України № 1450 від 09.08.1999 року "Про виділення коштів на відшкодування за судовими рішеннями збитків, заподіяних громадянам" тощо).

Правильність прийнятих нових правових норм багато залежить від рівня наукових розробок, рекомендацій щодо їх реалізації органами дізнання, досудового слідства та суду, а також іншими державними органами, громадськими організаціями та посадовими особами, на яких покладається виконання рішень про закриття кримінальної справи.

Викладені обставини зумовили вибір теми дисертаційного дослідження і свідчать про її актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження ґрунтується на основних положеннях Постанови Верховної Ради України "Про концепцію судово-правової реформи в Україні" від 28.04.1992 року, Комплексної цільової програми боротьби зі злочинністю на 1996-2000 рр., затвердженої Указом Президента України № 837/96 від 17.09.1996 року, наказу МВС України "Про затвердження Програми розвитку системи відомчої освіти і вузівської науки на період з 2001 до 2005 р." № 356 від 11.05.2001 року.

Дана робота є складовою частиною комплексної програми "Проблеми вдосконалення організації і діяльності суду та правоохоронних органів в умовах реформування соціальної правової демократичної держави" (номер державної реєстрації № 0186.0.099031).

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Національної академії внутрішніх справ України і кафедри теорії кримінального процесу та судоустрою названого закладу.

Мета і задачі дослідження. Головною метою дисертаційного дослідження є теоретичне узагальнення проблеми виконання рішення органу дізнання, слідчого та суду про закриття кримінальної справи, а також їх правовідносин з державними органами, громадськими організаціями, посадовими особами, на яких покладений

обов'язок фактичного виконання вказаного рішення.

Дисертаційне дослідження було спрямоване на вирішення таких основних завдань:

- встановити правову природу рішення про закриття кримінальної справи;
- розкрити поняття виконання рішення про закриття кримінальної справи;
- узагальнити практику виконання процесуальних рішень про закриття кримінальної справи;
- визначити умови виконання рішення про закриття кримінальної справи;
- конкретизувати основні елементи, які входять до процедури виконання рішення про закінчення провадження у кримінальній справі;
- внести пропозиції до чинного та проекту нового КПК України щодо вдосконалення кримінально-процесуального законодавства у сфері досліджуваних питань.

Об'єктом дослідження є процес виконання рішення про закриття кримінальної справи.

Предметом дослідження є закономірності правового регулювання підстав, умов і порядку виконання рішення про закриття кримінальної справи.

Методи дослідження. Відповідно до мети і завдань дослідження в роботі використана раціональна сукупність дослідницьких методів сучасної гносеології. Методологічною основою дисертаційного дослідження є теорія пізнання соціально-правових явищ, а також наукові принципи і концептуальні положення, розроблені спеціалістами в галузі кримінально-процесуального, кримінального права тощо.

У процесі дослідження використовувалися логіко-юридичний та системно-структурний методи пізнання. Так, для з'ясування сутності та правової природи рішення про закриття кримінальної справи перевага надається таким загальнонауковим методам, як системно-структурний, наукового узагальнення. Для конкретного аналізу процесуального порядку виконання рішення про закриття справи (вирішення питання про речові докази, скасування заходів кримінально-процесуального примусу тощо) дисертантом використовувалися системно-структурний, логіко-юридичний та конкретно-соціологічні методи (анкетування, вивчення кримінальних справ тощо). За допомогою статистичних методів зібрано та проаналізовано емпіричну інформацію для узагальнення слідчої і судової практики.

Наукові висновки і рекомендації, які містяться у дисертації, базуються на методі системного аналізу положень Конституції України, відповідних міжнародно-правових актів (Типовий договір про взаємну допомогу в галузі кримінального судочинства, 1990 р.; Європейська конвенція про видачу правопорушників, 1957 р.; Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 1990 р. та ін.), чинного та

проектів нового кримінально-процесуального кодексу України, проекту кримінально-процесуального кодексу для країн-членів СНД; постанов Пленуму Верховного Суду України, постанов Кабінету Міністрів України. У ході дослідження було проаналізовано кримінально-процесуальне законодавство Російської Федерації, Грузії, Франції, Чехії, колишньої Російської Імперії, накази МВС України та Генерального прокурора України.

Емпірична база дослідження забезпечує обґрунтованість і достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій і складається з даних, одержаних в результаті аналізу 280 кримінальних справ, що перебували у провадженні органів дізнання і слідчих МВС України в м. Києві, Київської, Луганської областей а також суддів цих регіонів за період 2001-2002 рр.; статистичних матеріалів Верховного Суду України, МВС України. Використовувався і власний досвід дисертанта, набутий під час роботи у прокуратурі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає, насамперед, у тому, що за характером і змістом розглянутих питань дисертація є першим в Україні монографічним дослідженням, в якому комплексно та цілісно розглянуті основні питання виконання рішення про закриття кримінальної справи, які у своїй сукупності створюють окрему наукову проблему. До найбільш суттєвих із них слід віднести такі:

1) обґрунтовано, що досудове слідство в порядку ст. 7³ КПК України повинно закінчуватися складанням постанови про направлення справи до суду для розгляду питання про застосування примусових заходів виховного характеру. Право закриття кримінальної справи даної категорії повинно бути надано суду за результатами судового розгляду;

2) доведено, що рішення про закриття слідчим кримінальної справи в порядку ст. 7³ КПК України - це форма закінчення кримінально-процесуальної діяльності. Подальше провадження у суді здійснюється у своєрідній формі, яку не можна віднести до кримінально-процесуальної;

3) вперше запропоновано, що статті 7, 7²—10, 11¹ КПК України слід доповнити нормами, які містять вимоги до постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності та про застосування примусових заходів виховного характеру;

4) наведено аргументи, що закриття кримінальної справи на підставі ст. 11¹ КПК України - обов'язок суду, а не його право;

5) зроблено висновок про те, що строк перегляду рішення про закриття справи на стадії досудового розслідування та у судових стадіях повинен бути єдиним;

6) обґрунтовано необхідність доповнення ст. 214 КПК України положеннями про скасування арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію та

зняття інформації з каналів зв'язку; скасування запобіжного обмеження; скасування заходів забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства; направлення копії постанови про закриття справи поряд з названими у статті особами представнику потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, особі, стосовно якої порушувалася кримінальна справа, заставодавцю, поручителям, командуванню військової частини, батькам, опікунам, піклувальникам або адміністрації дитячої установи, під нагляд якої був переданий неповнолітній, організації, підприємству, де знаходиться арештоване майно; наведення в постанові доказів з посиланням на аркуші справи; направлення громадянину одночасно з копією про закриття кримінальної справи за реабілітуючими підставами письмового повідомлення, яке роз'яснює право та порядок відшкодування шкоди, заподіяної незаконними діями;

7) наведено аргументи, що діяльність судці по виконанню постанови про закриття кримінальної справи на підставі ст. 10 КГЖ України вважається завершеною тоді, коли настала заміна кримінальної відповідальності громадським впливом;

8) зроблено висновок про те, що недопустимо закриття кримінальної справи в частині пред'явленого обвинувачення з притягненням особи до адміністративної відповідальності;

9) обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до чинного КПК України стосовно врегулювання порядку прийняття суддею рішення про закриття кримінальної справи на стадії досудового розслідування;

10) зроблено висновок про те, що статтю 126 КПК України необхідно привести у відповідність зі ст. 56 Закону України "Про банки і банківську діяльність" у частині санкціонування прокурором арешту на вклади в банку;

11) наведено аргументи, що при закритті кримінальної справи, по якій вжито заходів щодо забезпечення цивільного позову, слідчий зобов'язаний виділити матеріали, які стосуються пред'явленого позову та порушити перед прокурором питання про направлення їх до суду;

12) обґрунтовано, що суд, який закриває кримінальну справу, повинен мати право вирішувати за власною ініціативою питання про відшкодування шкоди, заподіяної злочинцем.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення є певним внеском у розвиток науки кримінального процесу, оскільки розширюють і поглиблюють уявлення про сутність і специфіку виконання рішення про закриття кримінальної справи. Отримані автором результати дослідження можуть бути використані:

- у науково-дослідній роботі - для подальшої розробки науково обґрунтованих положень і рекомендацій з питань законодавчого врегулювання

кримінально-процесуальної діяльності щодо виконання рішення про закриття кримінальної справи;

- у законотворчій роботі - при внесенні змін і доповнень до чинного КПК України, а також при доопрацюванні проекту КПК, при прийнятті постанов Пленуму Верховного Суду України з відповідних процесуальних питань;

- у навчальному процесі - при написанні окремих розділів підручників і навчальних посібників з курсу “Кримінальний процес України”, при підготовці і викладанні лекцій з тем “Закінчення досудового слідства”, “Запобіжні заходи”, “Цивільний позов у кримінальному процесі”.

Апробація результатів дисертації. Дисертація підготовлена на кафедрі теорії кримінального процесу та судоустрою Національної академії внутрішніх справ України, представлена і обговорена на засіданні кафедри, схвалена нею і рекомендована до захисту.

Основні положення та висновки дисертації доповідалися автором на науково-практичних конференціях, зокрема на міжнародній науковій конференції “Україна: шляхами віків” (травень 2002 р., м.Київ).

Матеріали дослідження і практичні рекомендації здобувана апробовані в процесі підготовки курсових робіт, читання лекцій, проведення семінарських і практичних занять з кримінального процесу у Національній академії внутрішніх справ України та Донецькому інституті внутрішніх справ МВС України.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковані в шести наукових статтях, з яких п'ять - у фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Структура дисертації обумовлена її метою та поставленими завданнями і складається зі вступу, двох розділів, які містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 174 арк., з яких основний текст дисертації - 157 арк., список використаних джерел - 17 арк. (164 найменування).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується вибір теми дисертації, її актуальність, зазначається її зв'язок з науковими програмами, визначається мета, задачі, об'єкт та предмет дослідження, характеризуються його методологія, емпірична база, наукова новизна та практичне значення, наводяться відомості про апробацію та публікацію результатів дослідження і структуру дисертації.

Розділ перший “Загальні положення щодо виконання рішення про закриття кримінальної справи” складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню найбільш важливих теоретичних питань щодо поняття, сутності, значення процесуального рішення про закриття кримінальної справи та виконання такого рішення уповноваженими посадовими особами.

У підрозділі 1.1. “Правова природа рішення про закриття кримінальної

справи” розглядаються питання, пов’язані з правильним розумінням сутності зазначеного рішення.

Відзначається, що закриття кримінальної справи - явище багатоаспектне і в теорії кримінального процесу розглядається з різних боків: у значенні процесуального акту (дії); як одна з форм закінчення досудового розслідування; як юридичний факт;

як процесуальна гарантія проти незаконного притягнення до кримінальної відповідальності;

як самостійний правовий інститут.

Закриття кримінальної справи - одна з форм закінчення розслідування, яка є комплексом дій, до яких входить і надання можливості зацікавленим особам ознайомитися з матеріалами кримінальної справи та процесуальна діяльність прокурора щодо здійснення нагляду за законністю та обґрунтованістю закриття кримінальних справ

У підрозділі 1.2. “Поняття виконання рішення про закриття кримінальної справи” відзначається, що вирішення передбачених ст. 2 КПК України завдань кримінального судочинства у більшості випадків досягається в результаті виконання вироку, а іноді і при закритті кримінальної справи. Шляхом закриття справи забезпечується реалізація кримінально-правового інституту про звільнення від кримінальної відповідальності у зв’язку з застосуванням інших видів відповідальності, а також правового інституту реабілітації.

Процесуальна діяльність щодо виконання постанови про закриття кримінальної справи полягає:

- у направленні копії постанови про закриття кримінальної справи виконавцю (наприклад, начальнику поштово-телеграфної установи - ч. 9 ст. 187 КПК України);
- у безпосередньому виконанні припису постанови самим органом, який закрав справу (наприклад, повернення предметів, які були речовими доказами у справі законному власнику);
- у здійсненні контролю за виконанням постанови;
- у вирішенні питань, що виникають у зв’язку з виконанням постанови про закриття кримінальної справи. Це може мати місце, наприклад, при розгляді рішення про відмову у наданні поручительства колективу підприємства, установи чи організації, яка взяла на поруки обвинуваченого;
- у вжитті заходів щодо відшкодування шкоди, заподіяної громадянинуві незаконними діями (ст. 53¹ КПК України).

Суб’єктами виконання постанови про закриття кримінальної справи як процесуальної діяльності є слідчий, особа, що проводить дізнання, а також суддя, тобто державні органи та посадові особи, які винесли вказані постанови та

зобов'язані вжити заходів щодо реалізації приписів, що в них містяться самостійно або через інші установи, з якими встановлені кримінально- процесуальні відносини, що перебувають у зв'язку з актом закриття кримінальної справи.

Значна увага в дисертації приділяється розгляду питання про те, з якого ж моменту може бути виконана постанова про закриття кримінальної справи.

У підрозділі 1.3. “Законність та обґрунтованість рішення про закриття кримінальної справи як умова його виконання” аналізуються конкретні умови, необхідні для виконання зазначеного процесуального рішення.

Підкреслюється, що будь-які процесуальні рішення, що приймаються компетентними органами у кримінальній справі, повинні відповідати ряду спеціальних вимог. Серед них домінуючою є законність. Також вельми важливою вимогою до процесуальних рішень є їх обґрунтованість. Отже, законність і обґрунтованість рішення про закриття кримінальної справи є необхідними умовами його виконання. *Законність* процесуального акту забезпечується суворим дотриманням норм чинного законодавства як при прийнятті акту, так і під час процесу діяльності відповідних органів, які передували його прийняттю. *Обґрунтованість* процесуального акту - це його обумовленість наявністю достатніх, допустимих та достовірних доказів, зібраних щодо справи, досліджених та оцінених у встановленому законом порядку.

Поняття законності та обґрунтованості закриття кримінальної справи органічно пов'язані між собою, але не тотожні. Поняття законності є більш широким за значенням. Будь-який необґрунтований акт закриття справи є незаконним. Разом з тим закриття справи може бути обґрунтованим (якщо спирається на зібраних у встановленому порядку доказах) але незаконним. Так, обґрунтованим, але незаконним може бути визнано закриття кримінальної справи, яке здійснювалося невідповідним органом. Незаконним слід вважати також закриття справ, якщо не дотримана процесуальна форма постанови, хоча саме рішення є обґрунтованим.

Законність та обґрунтованість закриття кримінальної справи забезпечується дотриманням ряду положень. Перш за все - це правильність самого рішення про закриття кримінальної справи, істинність висновку органу дізнання, досудового слідства, суду про необхідність завершити досудове розслідування щодо справи саме в цій формі. Під істинністю висновку про закриття кримінальної справи слід розуміти відповідність його фактичним обставинам, встановленим на досудовому розслідуванні. Рішення про закриття справи повинно бути єдино можливим та правильним.

У розділі другому “Процесуальний порядок виконання рішення про закриття кримінальної справи”, який складається з чотирьох підрозділів, досліджуються питання щодо процесуальних дій, які здійснюються під час

виконання зазначеного рішення.

У підрозділі 2.1. “Вирішення питання про речові докази” відзначається, що при закритті кримінальної справи у стадії досудового розслідування потрібно вирішити долю речових доказів. Ця доля вирішується у відповідності з вимогами ст. 81 КПК України. Дисертант досліджує питання вирішення долі кожного з передбачених цією статтею видів речових доказів, та окрему увагу приділяє найбільш важливим, з його точки зору, аспектам.

Зокрема, відзначається, що у практиці кримінального судочинства трапляються випадки, коли для вчинення розкрадання майна або іншого корисливого злочину було використано транспортний засіб, яким винний володіє на підставі генерального доручення. Оскільки така особа не є власником зазначеного засобу, суд не вправі конфіскувати його як знаряддя злочину. Тому, в дисертації обґрунтовується точка зору про те, що доцільно було б передбачити в законі можливість конфіскації такого транспортного засобу за умови, що генеральним дорученням володарю надано весь обсяг повноважень щодо цього майна (користування, володіння й розпорядження).

Особливо вказується на долю речових доказів у вигляді грошей, цінностей і інших речей, нажитих злочинним шляхом. Згідно з п. 4 ст. 81 КПК України вони передаються в доход держави. У процесі досудового розслідування повинно бути доведено, що вони нажиті злочинним шляхом. У зв'язку з цим автор вважає, що суд, який не визнав майно злочинно нажитим, не має можливості посилатися в постанові на цю обставину як на доказ провини обвинуваченого у вчиненому злочині. Акти кримінально-процесуальної реституції виконуються за відсутності спору про права на річ. Якщо такий спір має місце, він підлягає вирішенню в порядку цивільного судочинства (ч. 2 ст. 81 КПК). При цьому речові докази перебувають під охороною до вступу в законну силу рішення суду (ч. 3 ст. 80 КПК України).

В дисертації звернено увагу на невирішеність в законодавстві питання про долю приєднаних до кримінальної справи документів при закритті справи. Автор вважає, що ці документи повинні зберігатися в архівах у межах строку зберігання кримінальних справ, оскільки вони є складовою частиною таких справ. Питання про видачу їх зацікавленим організаціям вирішується в порядку, передбаченому для видачі документів, які є речовими доказами.

Аналізуючи питання щодо долі речових доказів у кримінальних справах, закритих у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 10 КПК України), автор дійшов висновку, що у таких справах речові докази слід зберігати не до закінчення строку на оскарження постанови, ухвали про закриття справи, а аж до закінчення строку поручительства.

У підрозділі 2.2. “Скасування заходів кримінально-процесуального примусу” підкреслюється, що виконання постанови (ухвали) про закриття

кримінальної справи припускає обов'язкове скасування заходів кримінально-процесуального примусу. При чому окрім заходів, передбачених ст. 214 КПК України (запобіжні заходи, заходи по забезпеченню цивільного позову та можливої конфіскації майна) скасовуються і інші заходи процесуального примусу, — відсторонення обвинуваченого від посади, арешт, накладений на кореспонденцію, зняття інформації з каналів зв'язку. Згідно з ч. 4 ст. 147, ч. 9 ст. 187 КПК України ці заходи процесуального примусу скасовуються, якщо в їх застосуванні відпадає необхідність.

В дисертації звертається увага на те, що чинний КПК України, детально регламентуючи підстави та порядок закриття кримінальних справ стосовно обвинувачених, нічого не говорить про порядок закінчення розслідування та зняття підозри з особи, поставленої у становище підозрюваного, якщо їй не було пред'явлено обвинувачення. КПК України не передбачає винесення постанови про закриття розслідування стосовно особи, поставленої у становище підозрюваного, у тому разі, коли підстави для підозри відпадають. Автор не погоджується з таким становищем, та підтримує наявну в науковій літературі точку зору про те, що у випадках відсутності висування обвинувачення особі, поставленій у становище підозрюваного, ця особа повинна бути реабілітована шляхом винесення спеціальної постанови про закриття стосовно неї досудового розслідування. Постанова про це повинна виноситися в залежності від результатів розслідування або під час звільнення затриманого, або у разі скасування запобіжного заходу, або через деякий час після того, але в межах строку розслідування, коли відпадає підозра та встановлюється непричетність підозрюваного до скоєного злочину.

Під час дослідження питань про закриття кримінальних справ у відношенні неповнолітніх осіб, автор звертає увагу на те, що у разі закриття справи за реабілітуючими підставами необхідно вирішити питання про скасування рішення про поміщення неповнолітнього до приймальника-розподільника. Проте, кримінально-процесуальним законом та відомчими нормативними актами не врегульовані підстави та порядок звільнення з приймальника-розподільника неповнолітніх, поміщених до нього у відповідності з ч. 3 ст. 7³ КПК України. У зв'язку з цим, дисертант вважає за необхідне усунути в законодавстві цю прогалину.

Приймаючи рішення про закриття кримінальної справи, в якій, відповідно до ст. 59 Закону України від 07.12.2000 року "Про банки і банківську діяльність" накладено арешт на вклади обвинуваченого у банку, орган дізнання, слідчий може скасувати арешт на вклади у банку тільки за згодою прокурора. У разі закриття кримінальної справи знімається і арешт на цінні папери, вони негайно повинні повертатися власнику. Тому виконання постанови про закриття справи вимагає від слідчого чи судді направлення її копії до установ Національного банку

України (куди передаються і де зберігаються зазначені цінні папери після їх вилучення).

Виконання постанови про закриття кримінальної справи передбачає й скасування запобіжного обмеження щодо особи, стосовно якої порушено кримінальну справу (ст. 98¹ КПК України). Питання про застосування запобіжного обмеження у вигляді заборони особі виїжджати за межі України вирішує прокурор, коли справу порушив він, орган дізнання чи слідчий або суддя чи суд, коли справу порушили вони.

Щодо процесуального оформлення скасування заходів кримінально-процесуального примусу, відзначається, що у тих випадках, коли необхідність у скасуванні вказаних заходів процесуального примусу відпадає у ході слідства, до закінчення провадження у справі, рішення про скасування цих заходів повинно бути оформлене спеціальною постановою. Коли ж скасування заходів процесуального примусу пов'язане із закриттям кримінальної справи, немає необхідності у винесенні окремої постанови, а відповідне рішення повинно бути відображене у постанові про закриття кримінальної справи.

У підрозділі 2.3. “Відшкодування шкоди, заподіяної особі незаконним притягненням до кримінальної відповідальності”, відзначається, що після закриття кримінальної справи за відсутністю події злочину (п. 1 ч. 1 ст. 6 КПК України) або складу злочину (п. 2 ч. 1 ст. 6 КПК України) та у разі недоведеності участі обвинуваченого у вчиненні злочину (п. 2 ст. 213 КПК України) слідчий згідно зі ст. 53¹ КПК України зобов'язаний роз'яснити реабілітованому громадянину порядок поновлення його порушених прав, в тому числі і права на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, заподіяної незаконними діями органів дізнання, слідчого і прокурора.

Відшкодування шкоди, заподіяної особі незаконним притягненням до кримінальної відповідальності в значній мірі залежить від знання нею свого права на відшкодування. Тому слідчий одночасно з закриттям стосовно громадянина кримінальної справи зобов'язаний направити йому, а у разі смерті - його спадкоємцям повідомлення, яке пояснює право на відшкодування збитків та відновлення порушених прав.

Вивчення практики провадження у кримінальних справах свідчить, що у багатьох випадках слідчі не лише не направляють реабілітованій особі повідомлення, але й не роз'яснюють зміст ст. 53¹ КПК. Тому дисертант наполягає на необхідності ускладнити процесуальну форму закриття кримінальної справи у зв'язку з реабілітуючою підставою. Процесуальна економія на правах громадян, незаконно постраждалих від слідчої помилки, є неприпустимою. Пропонується таке законодавче закріплення реабілітації на досудовому слідстві. Закриття кримінальної справи у зв'язку з реабілітуючою підставою повинно починатися з визнання досудового слідства завершеним, а зібраних доказів - достатніми для

реабілітації. Після цього виникає обов'язок направити реабілітованій особі спеціальне повідомлення за встановленою законодавством України формою. В цьому повідомленні роз'яснюється право на відшкодування шкоди та порядок відновлення в порушених правах. Одночасно з цим слідчий повинен забезпечити спростування повідомлень, які ганьблять реабілітовану особу, шляхом направлення письмових повідомлень за місцем роботи, навчання, трудових колективів, у пресу. Тільки після цього можна скласти постанову про закриття кримінальної справи за реабілітуючими підставами.

Практика кримінального судочинства свідчить, що реабілітовані особи не звертаються до компетентних органів з вимогою про відшкодування шкоди не тільки внаслідок незнання своїх прав, але і внаслідок побоювання того, що підстава для закриття кримінальної справи може бути змінена з реабілітуючої на nereабілітуючу, або того, що постанова про закриття кримінальної справи буде скасована. Ці побоювання є небезпідставними, що підтверджується багатьма наведеними в дисертації прикладами коли, після подання позову про відшкодування, посадовими особами правоохоронних органів скасовувалася постанова про закриття кримінальної справи і відновлялося досудове слідство. Отже, страх перед імовірністю повторного вживання заходів кримінально-процесуального впливу є причиною того, що значна кількість реабілітованих осіб не реалізує свого права на відшкодування збитків. Тому, в дисертації відстоюється точка зору про доцільність законодавчої заборони на скасування постанови про закриття кримінальної справи у зв'язку з реабілітуючими підставами, яка набрала законної сили. Така постанова може бути скасована лише у зв'язку з нововиявленими обставинами, аналогічними вказаним у ст. 400⁵ КПК України. За умови такого вирішення цієї проблеми реабілітована особа зможе без побоювань скористатися правом на відшкодування заподіяної шкоди.

Закон України “Про порядок відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури та суду” (01.12.1994 року) встановлює три порядки висунення та вирішення вимог про відшкодування шкоди: 1) адміністративний; 2) судовий; 3) судово-адміністративний. З метою надання додаткових гарантій відновлення прав осіб, незаконно притягнутих до кримінальної відповідальності, автор вважає за доцільне вдосконалити це положення з урахуванням вимог Конституції України. Зокрема, на думку дисертанта, необхідно закріпити в законодавстві України єдиний судовий порядок відшкодування шкоди. Таке вирішення розглядуваної проблеми відповідало б ч. 2 ст. 124 Конституції України, згідно з якою юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

У підрозділі 2.4. “Захист майнових прав при виконанні рішення про закриття кримінальної справи” відзначається, що за особою, яка зазнала в

результаті злочину матеріальної шкоди, відповідно до ст. 28 КПК України зберігається право на задоволення її майнових вимог у порядку цивільного судочинства. Разом з цим, стаття 214 КПК України приписує слідчому при винесенні постанови про закриття кримінальної справи, одночасно з вирішенням інших питань, скасування заходів щодо забезпечення цивільного позову та можливої конфіскації майна. Скасування заходів по забезпеченню цивільного позову може потягти за собою відчуження, приховування або розтрату майна та неможливість компенсації потерпілому шкоди у цивільному судочинстві. Статті 149-154 ЦПК України передбачають, що заходів по забезпеченню позову може бути вжито у порядку цивільного судочинства, але обов'язковою умовою для цього є заява відповідних осіб. Проте, до заяви позову у цивільному процесі проходить визначений строк, який є достатнім для приховування або реалізації матеріальних цінностей. Така ситуація зовсім не сприяє забезпеченню майнових інтересів громадян, які зазнали матеріальних збитків від злочину. Тому автор підтримує точку зору про доцільність залишення в силі засобів забезпечення цивільного позову для зберігання самої можливості відшкодування збитків потерпілому і необхідність доповнення КПК України нормою, яка б передбачала скасування засобу забезпечення цивільного позову лише у разі закриття кримінальної справи за відсутністю події злочину або недоведеністю участі обвинуваченого у вчиненому злочині. В інших випадках закриття справи заходи забезпечення повинні зберігати силу до вирішення позову по суті, але не більше шести місяців, протягом яких вони можуть бути замінені такими ж заходами, які вживаються у порядку цивільного судочинства.

В дисертації обґрунтовується висновок про необхідність посилення гарантій захисту майнових прав учасників кримінального процесу:

- з метою захисту майнових прав осіб, постраждалих від злочину, суд, закриваючи кримінальну справу у зв'язку з nereабілітуючими підставами, залежно від доведеності підстав і розміру цивільного позову, повинен задовольнити цивільний позов повністю або частково чи відмовити в ньому. При цьому умовою прийняття рішення повинно бути визнання обвинуваченим позову. Суд, закриваючи кримінальну справу на підставах, вказаних у ст.ст. 7, 7²-11¹ КПК України, також повинен мати право вирішувати за власною ініціативою питання про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної злочинцем;

- у разі закриття кримінальних справ, стосовно яких вжито заходів щодо забезпечення цивільного позову та конфіскації майна, слідчий зобов'язаний виділити матеріали стосовно пред'явленого позову та порушити перед прокурором питання про направлення їх до суду. Якщо цивільний позов не був пред'явлений, прокурор за своєю ініціативою повинен пред'явити позов для розгляду справи у порядку цивільного судочинства;

- з метою забезпечення захисту цивільно-правових інтересів потерпілого,

цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників пропонується передбачити в КПК їх право знайомитися з матеріалами справи у разі винесення уповноваженою особою рішення про закриття провадження у справі;

- заходи щодо забезпечення цивільного позову та можливої конфіскації майна стосовно кримінальних справ, закритих у зв'язку з передачею винного на поруки, повинні зберігатися не до завершення строку оскарження відповідної постанови, а до завершення строку поручительства;

- доцільно передбачити у законі можливість стягнення судових витрат з осіб, справи стосовно яких закрито у зв'язку з не реабілітуючими підставами.

У висновках сформульовані найбільш важливі наукові теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження, вносяться конкретні пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання виконання рішення про закриття кримінальної справи. Серед висновків необхідно виділити такі положення:

1. Закриття кримінальної справи не вичерпується винесенням відповідної постанови, а об'єднує низку процесуальних дій, до яких відносяться направлення постанови до виконання; безпосереднє виконання приписів постанови органами дізнання, слідчим, судом, що закрили кримінальну справу; перевірка виконання постанови; вирішення питань, які виникають у зв'язку з виконанням рішення про закриття справи.

2. Право закриття кримінальної справи в порядку ст. 7³ КПК України повинно належати лише суду. Досудове слідство в таких справах повинно закінчуватися складанням постанови про направлення справи до суду для розгляду питання про застосування примусових заходів виховного характеру.

3. В кримінально-процесуальному законі необхідно визначити порядок та процесуальну форму рішення про закриття кримінальної справи стосовно підозрюваних, причетність яких до скоєного злочину не знаходить підтвердження.

4. Постанова про закриття справи повинна вважатися такою, що набрала законної сили: з моменту закінчення строку оскарження постанови - якщо скарга про скасування цієї постанови відсутня; у разі подання скарги - після розгляду та відхилення її прокурором; якщо скаргу відхилено прокурором - після її розгляду місцевим судом; у разі прийняття судом постанови про залишення скарги без задоволення - після її розгляду апеляційним судом.

5. Доцільно доповнити ст. 81 КПК України пунктами 7 і 8 такого змісту:

“7) транспортні та інші засоби, які використовувалися під час вчинення злочину, що належать обвинуваченому, конфіскуються; 8) знаряддя вчинення злочину, транспортні засоби, що використовувались під час вчинення злочину, які не належать обвинуваченому, конфіскуються, за винятком випадків, коли вони вибули із володіння власника всупереч його волі”.

6. Закриваючи справи, стосовно яких наявне нажите злочинним шляхом майно, слідчий повинен повідомити про це прокурору або фінансовому органу для пред'явлення позову у порядку цивільного судочинства. Оскільки закриттям справи відміняються заходи процесуального забезпечення зберігання майна, суд може згідно із ст. 152 ЦПК України за клопотанням зацікавлених осіб або за своєю ініціативою вжити заходів цивільно-процесуального забезпечення позову.

7. В КПК України доцільно передбачити правило про заборону скасування постанови про закриття кримінальної справи у зв'язку з реабілітуючими підставами, яка набрала законної сили. Така постанова може бути скасована лише у зв'язку з нововиявленими обставинами, аналогічними вказаним у ст. 400⁵ КПК України.

8. У разі закриття кримінальних справ, стосовно яких вжито заходів щодо забезпечення цивільного позову та конфіскації майна, слідчий зобов'язаний виділити матеріали стосовно пред'явленого позову та порушити перед прокурором питання про направлення їх до суду. Якщо цивільний позов не був пред'явлений, прокурор за своєю ініціативою повинен пред'явити позов для розгляду справи у порядку цивільного судочинства.

9. Закриваючи кримінальну справу у зв'язку з nereабілітуючими підставами, суд, залежно від доведеності підстав і розміру цивільного позову, повинен задовольнити цивільний позов повністю або частково чи відмовити в ньому. При цьому умовою прийняття рішення повинно бути визнання обвинуваченим позову.

10. Суд, закриваючи кримінальну справу на підставах, вказаних у ст.ст. 7, 7²—11¹ КПК України, повинен мати право вирішувати за власною ініціативою питання про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної злочинном.

11.3 метою забезпечення захисту цивільно-правових інтересів потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників необхідно передбачити в КПК їх право знайомитися з матеріалами справи у разі винесення уповноваженою особою рішення про закриття провадження у справі.

12. Заходи щодо забезпечення цивільного позову та можливої конфіскації майна стосовно кримінальних справ, закритих у зв'язку з передачею винного на поруки, повинні зберігатися не до завершення строку на оскарження відповідної постанови, а до завершення строку поручительства.

Крім того, в результаті дисертаційного дослідження запропоновано внести зміни та доповнення до низки статей кримінально-процесуального кодексу, зокрема, ст.ст. 6, 7, 7²—10, 11¹, 126, 214 КПК України- та інші. На думку дисертанта, запропоновані зміни та доповнення сприятимуть вдосконаленню практики виконання процесуальних рішень про закриття кримінальних справ з урахуванням досягнення завдань кримінального судочинства, необхідності захисту конституційних прав і свобод громадян.

СПИСОК ОПУБЛКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАНА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Матюшенко Р.І. Закриття кримінальної справи у зв'язку з примиренням обвинуваченого з потерпілим // Право України. - №4. - 2002. - С.94-96.
2. Матюшенко Р.І. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям // Право України. - №8. - 2002. - С.99-101.
3. Матюшенко Р.І. Скасування заходів забезпечення цивільного позову у разі закриття кримінальної справи // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: Збірник наукових праць. Донецький інститут внутрішніх справ МВС України. - № 2. - 2002. - С.287-289.
4. Матюшенко Р.І. Гарантії виконання постанови про реабілітацію // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 16. - К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. - 2002. - С.368-370.
5. Матюшенко Р.І. Трансакція у кримінальному процесі України // Вісник академії праці і соціальних відносин федерації профспілок України. - № 2. - 2002. - С.152-153.
6. Матюшенко Р.І. “Медіація” в кримінальному процесі України // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - №3. - 2002. - С.66-69.

АНОТАЦІЯ

Матюшенко Р.І. Виконання процесуального рішення про закриття кримінальної справи. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. - Національна академія внутрішніх справ України, Київ, 2004.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемам правового регулювання виконання процесуального рішення про закриття кримінальної справи.

В роботі розглядаються питання щодо поняття зазначеного процесуального рішення, його виконання уповноваженими посадовими особами. Значну увагу приділяється дослідженню питань щодо законності та обґрунтованості процесуального рішення про закриття кримінальної справи. В дисертації також аналізуються правові проблеми, які виникають під час виконання рішення про закриття кримінальної справи, зокрема, під час вирішення питання про речові докази, скасування заходів кримінально-процесуального примусу, відшкодування шкоди, заподіяної особі незаконним притягненням до кримінальної відповідальності. Досліджуються проблеми захисту майнових прав осіб при виконанні рішення про закриття кримінальної справи.

Ключові слова: закриття кримінальної справи; постанова про закриття кримінальної справи; законність рішення справи;

обґрунтованість рішення про закриття кримінальної справи; речовий доказ; заходи кримінально-процесуального примусу; незаконне притягнення до кримінальної відповідальності.

АННОТАЦІЯ

Матюшенко Р.И. Исполнение процессуального решения о прекращении уголовного дела. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 - уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза. - Национальная академия внутренних дел Украины, Киев, 2004.

Диссертация посвящена исследованию теоретических и правовых проблем, связанных с исполнением процессуального решения о прекращении уголовного дела.

Анализируется понятие и правовая природа решения о прекращении уголовного дела как одной из форм окончания расследования. В диссертации подчеркивается, что прекращение уголовного дела не сводится к вынесению соответствующего постановления, а является комплексом действий, к которым относится и предоставление возможности заинтересованным лицам ознакомиться с материалами уголовного дела и процессуальная деятельность прокурора по осуществлению надзора за законностью и обоснованностью прекращения уголовных дел.

Исследуется понятие исполнения решения о прекращении уголовного дела, его сущность и характерные черты. Отмечается, что субъектами исполнения постановления о прекращении уголовного дела являются государственные органы и должностные лица, которые вынесли указанные постановления и обязаны применить меры для реализации предписаний, которые в них содержатся: следователь, лицо, производящее дознание, прокурор, судья.

Значительное внимание в диссертации уделено рассмотрению вопроса о том, с какого момента может быть исполнено постановление о прекращении уголовного дела. При этом диссертант считает, что указанное постановление может считаться вступившим в законную силу с момента окончания срока его обжалования - если отсутствует жалоба об отмене постановления. В случае поступления жалобы постановление может считаться вступившим в законную силу только после ее рассмотрения в соответствующих инстанциях и отклонения.

При исследовании условий исполнения решения о прекращении уголовного дела, диссертант выделяет два основополагающих условия: законность и обоснованность. Указывается, что законность процессуального акта обеспечивается применением норм действующего законодательства как при принятии акта, так и во время действий соответствующих органов, которые предшествовали его принятию. Обоснованность процессуального акта - это его

обусловленность наличием достаточных, допустимых и достоверных доказательств, собранных по делу, исследованных и оцененных в установленном законом порядке. В работе отмечается, что законность и обоснованность уголовного дела органично связаны между собой, но не являются тождественными понятиями. Различия между указанными условиями, взаимосвязь между ними, а также вопросы обеспечения их соблюдения были подвержены в диссертации детальному изучению.

Отдельно рассматриваются аспекты, связанные с решением вопроса о вещественных доказательствах, определением судьбы каждого из предусмотренных ст. 81 УПК Украины видов вещественных доказательств.

Освещаются вопросы, связанные с отменой мер уголовно-процессуального принуждения после вынесения постановления о прекращении уголовного дела. Исследуется порядок отмены мер пресечения; мер по обеспечению гражданского иска и возможной конфискации имущества; отстранения обвиняемого от должности; ареста, наложенного на корреспонденцию; снятия информации с каналов связи.

В диссертации указывается на отсутствие в УПК Украины норм, которые бы регулировали порядок окончания расследования и снятия подозрения в отношении лиц, поставленных в положение подозреваемых, если им не было предъявлено обвинение. Отсутствие в Законе требования о вынесении постановления о прекращении уголовного дела в отношении подозреваемого, если подозрения не подтвердились, с точки зрения автора свидетельствует о несовершенстве УПК Украины. В диссертации обосновывается необходимость внесения соответствующих изменений в уголовно-процессуальный закон.

Рассматриваются вопросы, связанные с возмещением ущерба, причиненного лицу незаконным привлечением к уголовной ответственности. Особое внимание уделено необходимым предпосылкам фактической реализации гражданами своего права на возмещение ущерба. Акцентируется внимание на том, что возмещение ущерба, причиненного лицу незаконным привлечением к уголовной ответственности, в значительной степени зависит от знания лицом своего права на возмещение ущерба. Поэтому диссертант считает, что следователь одновременно с прекращением уголовного дела обязан направить ему уведомление с разъяснением указанного права.

В диссертации рассматриваются теоретические положения и нормы права, относящиеся к защите имущественных прав при исполнении решения о прекращении уголовного дела. Анализируются пробелы законодательства, препятствующие полному обеспечению возможности реализации гражданами своих имущественных прав. Обосновывается вывод об усилении гарантий защиты имущественных прав участников уголовного процесса, в связи с чем предлагается ряд изменений и дополнений в уголовно-процессуальное законодательство

Украины.

Ключевые слова: прекращение уголовного дела; постановление о прекращении уголовного дела; законность решения о прекращении уголовного дела; обоснованность решения о прекращении уголовного дела; вещественное доказательство; меры уголовно-процессуального принуждения; незаконное привлечение к уголовной ответственности.

ANNOTATION

Matushenko R.I. Execution of procedure decision to close the criminal case - Manuscript.

The theses applied for the scientific degree “candidate of the science of law” (speciality 12.00.09 - criminal procedure and criminalistics; judicial expertise). - The National Academy of Internal Affairs of Ukraine, Kyiv, 2004.

The dissertation is devoted to the problems concerning legal regulation of execution of procedure decision to close the criminal case. Questions about definition of above - mentioned decision, its execution by authorised persons are examined in the science work. Great attention is devoted to the problems to do with carrying out such requirement as legitimacy and substantiation of decision to close the criminal case. Problems, which appear during execution of decision to close the criminal case, are analysed. In particular, problems concerning further destiny of real evidences, repeal of compulsion means in criminal procedure, compensation of loss, caused by illegal calling to account. Problems concerning defence of persons’ property rights during execution of decision to close the criminal case are also searched.

Key words: closing the criminal cases, resolution to close a criminal case, legitimacy of a decision to close a criminal case, substantiation of a decision to close a criminal case, real evidence, compulsion means in criminal procedure, illegal calling to account.